

TARTIŞMA

BİR ZİHİN UYANIŞI ÜZERİNE

Hale TEOMAN*

Uydu yayınından bilgisayar donanımına ya da **GAP**'a kadar her türlü teknolojisi satın alabilse de **Türk** toplumunun bugün en büyük sorunu eğitim çıkmazıdır. **TÜSIAD**'ın (Türk Sanayici ve İşadamları Derneği) **1990 Eğitim Raporu**, toplumsal gelişmemize ilişkin ilginç gerçekleri açıklayan çok değerli bir bilimsel araştırma. Gelişmiş demokrasi ve fırsat eşitliği anlayışını toplumumuzun temeline yerleştirebilmeyi amaçlayan böyle bir yaklaşımı, uygarlık açmazımıza getirdiği somut önerilerle kamuoyunun özenle değerlendirmesi gerekir.

Yerleşik eğitim anlayışının yetersizliğini vurgulayan bu program, Türkiye'de edebiyat lisesi kapsamında, en az altı yıllık özgün bir düşün ve ahlak eğitimi gerektiğini büsbütün saydamlaştırıyor kanımca. Çünkü meslek seçiminde tıp ve fen grubu alanlara ağırlık verdiği için **"tek yanlı"** ve **"eşitsiz"** yerleşmiş temel eğitim anlayışı şimdiye değin İmam Hatip Liseleri'nin alabildiğine çoğalmasına, irrasyonel beklentilerin alabildiğine sağlıksız yaygınlaşmasına uygun düştüğü halde, lumpenleşmeyi, genel insan yozlaşmasını ve benzer toplumsal çürümeleri önleyemezken genel lise programlarına güçlükle iliştilirilmiş mantık ve felsefe derslerini bile **"zorunlu"** olmaktan çıkaran ölçüde yetersiz kalmış bir modeldir.

Bu nedenle gelişmiş fırsat eşitliği bugün artık okul sayısını çoğaltmak yarışı ya da temel eğitim programlarını yoksullaştırma pahasına kolaylaştırıp daraltmak değil, tam tersine, bilgi toplumunun gereklerine uygun düzeyde, meslek seçimine yönelik, yeterince zengin seçenek bulabilme olanağıdır, ama Türkiye'de edebiyat eğitimi için bu olanak yoktur.

Bu nedenle fen fakültelerine, sosyal bilim fakültelerine, diğer meslek okullarına olduğu gibi edebiyat fakültesine de şansa bırakıp değil, yaratıcı düşünme yeteneği kazanmayı **"tercih edebilen"** öğrenciyi bilinçle hazırlamak için edebiyat lisesi oluşturmak gereklidir.

Yetkili uzman kadrolarca hazırlanması gereken Edebiyat Lisesi Programı: 1 - Türkçeyi öğretip özendirmeyi geleneksel ve çağdaş türk edebiyatının anlamını saydamlaştırmayı, 2 - Batı edebiyatının temel anlamını eski **Yunan** ve **Roma** kültür kaynakları ile saydamlaştırmayı, 3 -

---

(*) Hacettepe Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu İngilizce Öğretim Görevlisi.

Yeterli mantık ve matematik dersleriyle **"tutarlı"** davranma ilkesi kazandırmayı, 4 - Yaratıcı hayal gücü edinebilmek için etik ve estetik değerlere dayalı özgün bir kavrayış kazandırmayı, 5 - Edebiyat ve felsefenin, fen, sosyal bilimler, güzel sanatlar ve konservatuvar gibi özel yöntemleri olan meslek alanları ile eşdeğerde, ama onların hepsinden ayrı, özgün bir yaratıcılık disiplini olduğunu açık, seçik ve net biçimde öğretmeyi, 6 - Bir Batı dilini, seçmeli olarak ve okuduğunu anlayabilecek yeterlikte öğretmeyi, 7 - **"Zorunlu"** bilgi, görgü ve kültür donanımı tamamlayabilmiş yepyeni bir öğretmen kadrosu oluşturmayı öngörmeli, bu kapsamda, bir program gerçekleştirmeye yeterli yatırım planı önermelidir.

Çünkü günümüzün bilgi toplumunda eğitim, insan yozlaşmasını sağaltmanın temel yöntemi olarak ele alınmak zorundadır. Bu yüzden ezberci ve edilgin kalabalıklar yerine düşünen, yapıcı bireyler yetiştirebilmek, **"genel kültür"** gibi belirsiz çerçevelere gelişigüzel doldurulabilen soyut ve düzensiz heveslerden biri ya da birkaçı değil, ama köklü ve tutarlı bir eğitim disiplindir. Ne var ki, Türkiye'de, 1990 güzünde bile ne bir siyasal parti ne de üniversite, henüz yeni ve çağın gerçek gereklerine uygun kapsamda bir temel eğitim projesi önermektedir.

Toplumumuzda kurumlaşmış temel eğitim umursamazlığının en net belirtisi olan bu duyarsızlık, köklü bir **"zihin uyanışı"** getirmesi gereken eğitimin altını yeterince kalın çiziyor. Bu nedenle, yepyeni bir insan malzemesi üretebilecek zihniyet edinilmeden, yabancı dil öğretimi de liselerin, dershanelerin, acele yetiştirme kurslarının ve üniversitelerin çoğalması da Türkiye'de yerleşik temel eğitime egemen **"biçimciliğin"** ürünü robot insandan öte bir düzey sağlayabilmeye yeterli değildir. Çeşitli mesleklerde uzmanlaşmaya yönelik dengeli bir anlayışla edebiyat eğitimine de gereken fırsatı veren yeni bir orta öğretim programı oluşturmak zorunludur.